

Прошле седмице у јавност је процурела информација да је МУП Србије расписао потерницу за 19 лица осумњичених за злочин над припадницима некадашње ЈНА 3. маја 1992. године у Добровољачкој улици у Сарајеву. Томе је претходило решење о спровођењу истраге против 19 лица којима се ставља на терет извршење кривичног дела ратни злочин против ратних заробљеника и употреба недозвољених средстава борбе. Тог и претходног дана побијена су 42 војника и официра ЈНА, наводи се у решењу о спровођењу истраге које је 29. децембра прошле године потписао Милан Дилпарић, истражни судија Већа за ратне злочине Окружног суда у Београду.

Нова-стара истрага

Нико из истраге није желео званично да коментарише овај случај. Незванично, извор «НР» из истраге сматра да није добро што су информације о истрази и о потерници доспеле у медије. «Нажалост, то је потекло од неког из Републике Српске, ја не знам због чега, јер за тим није било потребе. Ми веома озбиљно водимо истрагу и надали смо се да ћемо, ван домаћа медија, успети да дођемо до изјава неких од осумњичених, можда чак и у Београду», казао је извор «НР», један од истражилаца Тужилаштва Србије за ратне злочине, који је одлично упућен у предмет «Добровољачка».

Према нашем извору, у српском Тужилаштву већ су планирали да од Тужилаштва БиХ у Сарајеву затраже испитивање неколико кључних личности које се сумњиче за злочин у Добровољачкој, а постојала је, наводно, и могућност да се неки од осумњичених појаве на територији Србије, што би аутоматски омогућило њихово привођење, слично као у

случају Илије Јуришића, оптуженог за злочин у Тузли 15. маја 1992. године. Замисао српских истражних органа сада ће се знатно теже одвијати, чак и ако испитивања сведока и осумњичених буду вршили тужиоци у Сарајеву. То се могло јасно видети по реакцијама сарајевских политичара, чим је објављена непотврђена, али сасвим тачна информација да су међу особама које српско Тужилаштво сумњичи и ратни чланови Председништва РБиХ Ејуп Ганић и Стјепан Кљуић, затим ратни министар унутрашњих послова РБиХ Јусуф Пушина, а од познатијих лица ту је Заим Бацковић, први оперативац «Патриотске лиге» који се сумњичи и за главне оперативне радње у нападу на колону ЈНА која се Добровољачком улицом повлачила из седишта Команде Друге војне области ЈНА. Затим, Заги Бацковић данас је посланик Странке за БиХ у Парламенту ФБиХ и једна је од најутицајнијих личности међу ратним ветеранима из редова Армије РБиХ.

А управо су Бацковићев шеф Харис Силајџић и колега му у Председништву БиХ Жељко Комшић били најгласнији у реакцијама на вест да је у Београду отворена истрага за злочин у Добровољачкој. Они су, дакако, истакли да се у Србији не може судити држављанима БиХ, али нико од њих није ни поменуо злочин у Добровољачкој. Ваљда зато што и не мисле да се тада догодио злочин, већ – сасвим супротно. Шта више, Комшић је устврдио како расписивање потернице «потврђује умешаност Србије у рат у БиХ»!?

«Та истрага смешна, јер ја сам тог 2. и 3. маја 1992. године само бранио БиХ», одговорио је Ејуп Ганић. Стјепан Кљуић није желео ништа да коментарише, док се остали нису јављали за реч, ни Пушина, ни Бацковић.

Ваљда ово ћутање, односно негодовање упућује зашто истрага о злочину у Добровољачкој није до сада честито ни отворена тамо где је најпре требало – у Тужилаштву БиХ. «Можемо рећи да у Тужилаштву БиХ постоји предмет који се односи на ратне злочине у Добровољачкој улици, али не можемо у овом тренутку лицитирати са именима, нити давати неке детаље о том предмету. Имамо предмет који се односи на догађај у Добровољачкој улици и предмет који се односи на дешавања у сарајевској Касарни 'Виктор Бубањ' », изјавио је Борис Грубеша, портпарол Тужилаштва БиХ.

Ни Грубеша, нити ико други из тог Тужилаштва нису, међутим, објаснили зашто је до сада мало шта учињено на предмету «Добровољачка», иако се добро зна да је реч о једном од предмета који је враћен из Хашког тужилаштва с препоруком да истрага обавезно буде настављена, као и да у овом предмету постоје заиста снажни докази о организацији напада на колону ЈНА и злочинима који су затим почињени. Како је «НР»

писао још пре четири године, у овом предмету приложен је снимак радио везе између команде у згради Председништва РБиХ и јединица ТО, «Зелених беретки» и «Патриотске лиге» на терену пре и током напада на колону, који су «ухватили» обавештајци ЈНА: ту се јасно распознају гласови и команде, а «говорници» са снимка идентификовани су још док је предмет «Добровољачка» обрађивало некадашње војно тужилаштво у Београду.

Портпарол Тужилаштва Србије за ратне злочине Бруно Векарић потврдио је за «НР» да се садашња истрага управо наслања на тај предмет. «Ово је страховито велики предмет. То видите и по броју осумњичених. Друго, постоји начин рада по ком је некада деловало војно тужилаштво. Ми смо фактички тај предмет из једне фазе вратили у другу, вратили у фазу предкривичног поступка да би могли да направимо процесно валидан предмет. Могу да кажем да је предмет врло поткован. Са аспекта тужилачке процене, докази су веома јаки. Рецимо да су докази довољно јаки да може да се формира јасан оптужни предмет», каже Векарић.

Нажалост, кључни актери у овој причи, генерал Милутин Кукањац и Алија Изетбеговић, више нису међу живима. Али, ту су готово сви остали: поред Ејупа Ганића и Стјепана Кљујића, у згради Председништва РБиХ тада је био и Бакир Изетбеговић, док су, с друге стране, у Команди Друге војне области, поред Кукањаца и Изетбеговића, били још и Изетбеговићева ћерка Сабина и потпредседник Изетбеговићеве владе Златко Лагумџија. Да је договор о мирном извлачењу Добровољачком улицом постојао у више наврата потврдио је и тадашњи командант УНПРОФОР-а генерал Луис Мекензи. Сви они су живи и здрави и могли су до сада дати своје изјаве у Тужилаштву БиХ, али тамо, изгледа, још нема довољно воље да се спроведе темељна истрага и подигну оптужнице. Уместо тога, у Кантоналном тужилаштву у Сарајеву покретана је истрага против Мекензија за наводно силовање, али када је и сам канадски генерал демантовао те оптужбе и понудио се да сам дође да одговори на оптужбе, нико га није позивао. Можда баш зато да Мекензи не би поменуо Добровољачку, па да се опет отвори питање: зашто нису кажњени злочинци? Овако, у ћутању је сигурност за Ганића, Кљујића, Пушину, Бацковића и остале, а ако истрагу покрене неко у Београду рачуна се да ће се крв с руку најлакше моћи спрати бесмисленом оптужбом да је то само некаква «великосрпска ујудурма». А да то што су у Добровољачкој улици 3. маја 1992. године побијени војници и официри, не пружајући никакав отпор – не представља ништа друго до «херојску одбрану» Сарајева!?

Сценарио за масакр

Како је изгледала та “одбрана”, више него упечатљиво се види из транскрипта пресретнутих разговора/снимака радио везе ТО РБиХ. Снимци и транскрипти налазе се и у Тужилаштву БиХ, као и у Тужилаштву Србије за ратне злочине, а “НР” их је објавио пре скоро четири године. Међу кодним именима, најзаступљеније име је “Заги”, иза којег се крије Заим Бацковић, човек који је готово у сталном контакту са Ејупом Ганићем.

Пре него што ће колона кренути, “Заги” поручује: “Порука од Загија, наређење од Загија за све јединице. Сва покретна возила непријатеља уништити. Припремити запаљиве смесе и све палити. Понављам: сва покретна возила од непријатеља уништити, припремити запаљиве смесе и палити све. Команда од Загија.” “Заги” убрзо прослеђује нову команду: “Најближа јединица Добровољачкој, блокирати улицу, Заги овдје... Обарајте стабла, све живо, да се не могу ни милиметра помакнути и одма' по њима, ако пођу негдје бјежат'...” Како су уследили протести шефа европских посматрача Колма Дојла, следе панична наређења да се сви који могу бити виђени код Команде Друге војне области сакрију да их не виде. Готово истовремено, следи порука о промени услова договора из Команде (где седи Ејуп Ганић), коју слуша и “Пушач”, што је кодно име за Стјепана Кљујића: “Команда, команда овдје. Слушај ме, слушај ме добро. Нема пропуштања војних возила, нема пропуштања борних кола, БОВ-ова, пинцауера и осталог. То одмах има да се уништи...”. Заги: “Пушач, је л' можеш поновити то што си малоприје...” Пушач: “Рекао сам да сам упутио поруку у Команду (Кукањцу) да гарантујемо пролаз без пуцања и провокација трима возилима УН-а и европских посматрача. А рекао сам да не дозвољавамо да се крећу војна возила... Заги, јеси л' чуо?” Заги: “Добро је, преузето је.”

Убрзо, међутим, опет следи промена услова од стране Ејупа Ганића, пренесена преко Загија: Заги: “С обзиром на договор који је постигнут са Колмом Дојлом и свим странкама, договорено је да предсједник (Изетбеговић, оп.а.) дође у Предсједништво, те да се након тога кола УНПРОФОР-а окрену и оду на одредиште.” Пушач: “Г. Дојл, сада сам разговарао с њим, каже да су увјети били да кад крене предсједник, да крену и остала кола. Онда се г. Ганић и г. Колм Дојл нису добро разумјели...” Пушач: “... Да ли су увјети договора били да се истовремено крене или да прво дође предсједник у Предсједништво?” Ганић: “Прво треба предсједник да дође у Предсједништво..., а онда Кукањац треба да полази из Друге команде.” Заги: “... Јеси ли пренио г. Дојлу ову

поруку г. Ганића?" Пушач: "Јесам, дословце сам пренио... Овај капетан из УН-а је отишао да то каже г. Дојлу..." Било је то пред полазак колоне, када Мекензи узвраћа поруку Ганићу.

Капетан УН-а Томас: "Генерал Мекензи је сада у својим колима заједно са вашим предсједником и они чекају испред касарне. Чим се генерал Кукањац попне на брдо, они ће кренути са два аутомобила заједно у штаб УНПРОФОР-а и започети мировне преговоре. А ово је посљедњи позив, рекао је генерал Мекензи." Ганић: "Реците генералу Мекензију да ово није оно што смо се договорили, јер дошло је до промјене, ово је другачије од онога што смо се договорили... Ја не могу доносити одлуке без предсједника."

Следи наставак овог разговора, који се завршава Ганићевим позивом Мекензију да му се јави радио-везом. Да ли су се чули пред сами полазак колоне, остаје непознато, али ускоро следи наредба из Центра одакле се руководи акцијом, а у којем се налази и Ганић: "Свим јединицама ТО града: не дирати кола УНПРОФОР-а... Возилима ЈНА не дозволити пролаз и уништити... кола УНПРОФОР-а пустити до зграде Предсједништва".

Следи нечувени цинизам: покушаји да се успостави веза са Кукањцем и пренесе претходна порука, а пошто не успева, следи наређење: "Центар говори, нико вас више не чује, центар говори... нико не смије проћи... само возила УНПРОФОР-а... Наређење, сачекајте сви... Свим јединицама, извршна команда: ЈУРИШ!!! Из Врховне команде ТО БиХ... не могу возила пролазити... блокирајте то... док се предсједник не појави, блокирај".

Уследио је општи напад на задњи део колоне, а на транспортер у којем се налази Изетбеговић, изненада се пење Јован Дивјак, отвара врата и преноси Изетбеговићеве речи да се не пуца. Изненада се ту појављује и камера ТВ Сарајево. Снима Дивјака на транспортеру, али уједно хвата и све звукове из Дивјакове мотороле. На реченицу: "Не пуцај, војска се предаје", глас из мотороле виче: "Радите оно што сам вам рекао... само рокај!" "Је л' ово Ганић командује? Ејуп Ганић, овај што се дере и највише виче?", пита се Дивјак. Тада је колона већ била заустављена, а у задњем делу колоне већ су били побијени војници и официри. "Храбри" територијалци РБиХ су их убијали као глинене голубове, док су ови седели мирно у својим возилима, а када су колону зауставили, све војнике и официре су истерали напоље, да би затим неке од њих буквално пострељали на лицу места.

Остали су имали срећу да преживе масакр. Они који су до данас остали живи чекају да злочинци и њихови налогодавци буду кажњени.

«Херојска» одбрана злочина у Добровољачкој

Пише: Слободан Дурмановић
четвртак, 05 март 2009 19:28

(Текст је објављен у бањалучком “Новом Репортеру” 4.3.2009. године)